

Sygn. akt I CSK 438/14

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 23 lipca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górski (przewodniczący)
SSN Antoni Górski (sprawozdawca)
SSN Agnieszka Piotrowska

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa R. K.

przeciwko A. N.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 23 lipca 2015 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 5 listopada 2013 r.,

**oddala skargę kasacyjną; odstępuje od obciążenia powoda
kosztami zastępstwa prawnego w instancji kasacyjnej.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 16 czerwca 2011 r. oddalił powództwo R. K., A. K. i Ag. K. w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułów wykonawczych: aktu notarialnego z dnia 7 września 2000 r. sporządzonego przez notariusza M. G. repertorium A nr [...], zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem wydanym w sprawie ... 851/04 oraz ponownie w sprawie ... 673/08, - w części, tj. powyżej kwoty 323.299,50 zł, oraz aktu notarialnego z dnia 21 lutego 2000 r. sporządzonego przez notariusza M. G. repertorium A nr [...], zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem wydanym w sprawie ... 840/04, - w części, tj. powyżej kwoty 323.299,50 zł, i orzekł o kosztach postępowania.

Ustalił, że w dniu 21 lutego 2000 r. przed Notariuszem M. G. w Kancelarii Notarialnej w W. strony zawarły w formie aktu notarialnego Repertorium A nr [...] umowę pożyczki wraz z oświadczeniami o ustanowieniu hipotek oraz oświadczeniami o poddaniu się egzekucji z aktu notarialnego. Na podstawie tej umowy pozwany pożyczył powodom solidarnie kwotę 61.531,50 zł stanowiącą równowartość 15.000 dolarów USA według średniego kursu NBP z dnia podpisania umowy, a powodowie zobowiązali się solidarnie zwrócić kwotę pożyczki w złotych uwzględniającą zmianę kursu dolara USA (wskaźnik waloryzacyjny) do 20 marca 2000 r. W przypadku uchybienia terminowi zwrotu pożyczki kwota pożyczki miała zostać obciążona odsetkami w wysokości 5% w stosunku miesięcznym liczonymi od kwoty 15.000 dolarów USA. W § 4 umowy strony ustaliły, że na wypadek gdyby do dnia 20 marca 2000 r. pożyczka nie została zwrócona, powodowie poddają się egzekucji z aktu notarialnego co do zapłaty solidarnie na rzecz pozwanego równowartości kwoty 15.000 dolarów USA według średniego kursu NBP z dnia zapłaty wraz z odsetkami w wysokości 5% w stosunku miesięcznym. Powodowie nie zwrócili kwoty pożyczki w umówionym terminie.

W dniu 7 września 2000 r. przed Notariuszem M. G. w Kancelarii Notarialnej w W. strony zawarły w formie aktu notarialnego Repertorium A nr [...] kolejną umowę pożyczki wraz z oświadczeniami o ustanowieniu hipotek oraz oświadczeniami o poddaniu się egzekucji z aktu notarialnego. Na podstawie tej

umowy pozwany pożyczył powodom solidarnie kwotę 261.768 zł stanowiącą równowartość 60.000 dolarów USA według średniego kursu NBP z dnia podpisania umowy (1 USD 4.3628 zł), a powodowie zobowiązali się solidarnie zwrócić kwotę pożyczki z uwzględnieniem zmiany kursu dolara USA do 7 listopada 2000 r. W przypadku uchybienia terminowi zwrotu pożyczki kwota pożyczki została opatrzona odsetkami w wysokości 3% w stosunku miesięcznym liczonymi od kwoty 60.000 dolarów USA (wskaznik waloryzacyjny). W § 4 umowy powodowie zobowiązali się, że w przypadku gdy do 7 listopada 2000 r. pożyczka nie zostanie zwrócona, poddają się egzekucji z aktu notarialnego co do zapłaty solidarnie na rzecz pozwanego kwoty stanowiącej równowartość 60.000 dolarów USA według średniego kursu NBP z dnia zapłaty wraz z odsetkami w wysokości 3% w stosunku miesięcznym - w trybie art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c. Powodowie nie wywiązali się także z tej umowy.

Postanowieniem z 21 września 2004 r. wydanym w sprawie ... 850/04 Sąd Rejonowy w N. nadał klauzulę wykonalności aktowi notarialnemu z dnia 21 lutego 2000 r., zaś postanowieniem z dnia 18 sierpnia 2004 r. wydanym w sprawie ... 851/04 Sąd Rejonowy w N. nadał klauzulę wykonalności aktowi notarialnemu z dnia 7 września 2000 r. Na podstawie powyższych tytułów wykonawczych w dniu 23 marca 2005 r. pozwany złożył do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w N. wniosek o wszczęcie egzekucji z zabudowanej nieruchomości położonej w Ł. przy ul. G. [...], składającej się z działek Nr 13/2 i 14/2, dla której Sąd Rejonowy w N. prowadzi księgę wieczystą Nr [...], stanowiącej własność A. K. w 1/2 części i Ag. K. w 1/2 części. Komornik wszczął postępowanie egzekucyjne pod sygn. ...722/05. Na dzień 23 marca 2005 r. należność główna została wyliczona przez komornika na kwotę 323.299,50 zł, odsetki na kwotę 597.315.98 zł oraz dalsze odsetki od 24 marca 2005 r. w wysokości 121,23 zł dziennie.

W dniu 4 czerwca 2008 r. pozwany wniósł do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w N. o wszczęcie egzekucji z wszelkich ruchomości, wynagrodzeń za pracę, dochodów uzyskiwanych z tytułu posiadanych udziałów w spółkach, papierów wartościowych i innych.

Na podstawie aktu notarialnego z dnia 21 lutego 2000 r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 4 sierpnia 2008 r. przeciwko Ag. K. na wniosek pozwanego przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w S. została wszczęta egzekucja z 1/2 udziału w nieruchomości stanowiącej działkę oznaczoną nr 402 o powierzchni 0.0352 ha oraz budynku o pow. zabudowy 67 m², położonej w R. przy ul. L. [...]; na dzień 14 października 2008 r. należność główna została wyliczona na kwotę 61.531.50 zł. odsetki 316.265,19 zł i dalsze odsetki od 15 października 2008 r. po 101.15 zł dziennie plus koszty procesu 50 zł. Na dzień 27 maja 2009 r. w sprawie egzekucyjnej przeciwko Ag. K. ...1981/09 w związku z dołączeniem drugiego tytułu wykonawczego - aktu notarialnego z dnia 7 września 2000 r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 6 października 2008 r. i rozszerzeniem przedmiotu egzekucji, należność główna wynosiła 323,299.50 zł, odsetki 1.145.326,23 zł oraz dalsze odsetki w wysokości 359,33 zł dziennie.

Postanowieniem z dnia 27 maja 2009 r. wydanym w sprawie sygn. akt ... 279/08 Sąd Rejonowy w N. przysądził na rzecz pozwanego własność zabudowanej nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr 13/2, 14/2 zabudowanej budynkiem mieszkalnym, położonej w Ł. przy ul. G. [...] będącej przedmiotem licytacji, za cenę 500.000 zł, na poczet której została zaliczona wierzytelność nabywcy. Należność pozwanego po odjęciu kosztów postępowania egzekucyjnego w sprawie ... 722/05 oraz opłaty egzekucyjnej została zaspokojona do kwoty 431.350,47 zł.

W toku postępowania egzekucyjnego - zarówno w sprawie ... 722/05 jak i w sprawie ... 1981/09, powodowie składali skargi na czynności komorników. Rozpoznające skargi sądy nie dopatrzyły się naruszenia przez komorników przepisów postępowania egzekucyjnego. Uzyskane z egzekucji sumy nie wystarczyły dla całkowitego zaspokojenia pozwanego.

Mając na względzie powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powołując dyspozycję art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c., Sąd I instancji stwierdził, że poddanie się przez dłużników rygorowi egzekucji z aktu notarialnego obejmuje należność główną i odsetki, które zostały ustalone w stałej waloryzacyjnej

wysokości. Poddanie się egzekucji w umowie zawartej w formie aktu notarialnego jest oświadczeniem woli, którego skutkiem procesowym jest powstanie tytułu egzekucyjnego. Dopiero w postępowaniu o nadanie klauzuli Sąd bada czy dokument, który ma zaopatrzyć w klauzulę, odpowiada warunkom formalnym tytułu egzekucyjnego, a klauzulę wykonalności wydaną z naruszeniem przepisów prawa egzekucyjnego dłużnik może zwalczać w drodze zażalenia (art. 795 k.p.c.).

Następnie, powołując orzecznictwo Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 777 § 1 k.p.c. nie może stanowić podstawy dochodzenia jakichkolwiek roszczeń o charakterze cywilnoprawnym.

Tym samym uznał, że wprowadzie zobowiązania stwierdzone aktami notarialnymi i oświadczenia o poddaniu się egzekucji nie mogą obejmować obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie i klauzula w tym zakresie nie powinna być aktowi nadana, jednakże zarzuty w tej materii nie mogą stanowić podstawy powództwa przeciwegzekucyjnego, a jedynie mogą być przedmiotem zarzutów zażalenia w postępowaniu klauzulowym. W postępowaniu spowodowanym wniesieniem powództwa opozycyjnego rozpoznaniu przez sąd podlegają bowiem wyłącznie zdarzenia wywołujące skutki materialnoprawne, które zostały w sposób wyczerpujący określone art. 840 § 1 k.p.c.

Odnosząc się natomiast do zarzutów powodów podniesionych w dalszym toku postępowania (tj. w piśmie z dnia 25 marca 2011 r.), dotyczących wygaśnięcia zobowiązania na skutek zapłaty, związanych z zarzutem nieprawidłowego wyliczenia kwoty długu wraz z odsetkami, Sąd Okręgowy wskazał, że powodowie twierdzeń w tym zakresie nie wykazali. W ocenie Sądu, powodowie bezzasadnie za datę graniczną naliczania odsetek umownych przyjęli dzień złożenia przez pozwanego wniosku egzekucyjnego, skoro odsetki należne są aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela. Nie wiadomo też w jaki sposób powodowie ustalili wskaźnik waloryzacyjny.

Wobec powyższego, wskazując, że stosownie do art. 803 k.p.c. tytuł wykonawczy stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji o całe objęte nim roszczenie i ze wszystkich części majątku dłużnika Sąd uznał, że dopóki roszczenie

wierzyciela nie zostanie w całości zaspokojone, dopóty nie ma podstaw do ograniczenia czy pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego. Z tych względów oddalił powództwo w całości.

Apelację powodów od tego wyroku Sądu Okręgowego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 5 listopada 2013 r. oddalił, jako bezzasadną.

Podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez sąd pierwszej instancji i przyjął je za własne.

Za nietrafny uznał zarzut naruszenia art. 217 § 1 k.p.c. w zw. art. 3 k.p.c. w zw. art. 210 § 2 k.p.c., zmierzający do wykazania, że Sąd I instancji naruszył zasadę kontradyktoryjności. Podkreślił, że Sąd jest obowiązany znać i stosować przepisy z urzędu, a nie tylko wtedy kiedy strona je wskaże. Badając sprawę w płaszczyźnie art. 840 § 1 k.p.c., Sąd był obowiązany rozważyć i dokonać dystynkcji pomiędzy przedmiotem tego trybu, a materią podlegającą rozważaniu i zwalczaniu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, celem prawidłowej subsumcji roszczenia w płaszczyźnie art. 840 § 1 k.p.c.

Za prawidłową uznał konstatację Sądu Okręgowego, że z aktów notarialnych wynika, iż poddanie się przez dłużników rygorowi egzekucji z aktu obejmuje należność główną i należne odsetki, które zostały ustalone w stałej waloryzacyjnej wysokości. Uzupełniająco podniósł, że poddanie się przez dłużników egzekucji w § 4 każdego z aktów nie tylko zawiera powołanie się na treść art. 777 § 1 pkt. 5 k.p.c., ale spełnia przesłanki tego przepisu również co do obowiązku płacenia odsetek. Zostały one określone za pomocą klauzuli waloryzacyjnej, procentowo oraz stosownie do wartości dolara (wobec określenia należności głównych, jako równowartości odpowiednich sum w USD z dnia zapłaty). Określono również pozostałe warunki, jak i termin do którego dłużnik może wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności i przesłanki te zostały przez wierzyciela spełnione zgodnie z tym przepisem. W konsekwencji Sąd uznał, że skoro dłużnicy poddali się egzekucji w sposób skuteczny co do odsetek, brak było podstaw do przyjęcia, iż poddanie się egzekucji dotyczyło jedynie należności głównej. W tej sytuacji mimo, iż dłużnik w tym przypadku (dotyczącym aktu notarialnego), inaczej niż odnośnie orzeczenia

sądowego, może kwestionować w trybie art. 840 § 1 pkt. 1 k.p.c. sam obowiązek określony w akcie notarialnym, zarzut naruszenia tego przepisu z wyżej wskazanych przyczyn był chybiony. Dodatkowo wskazał, że dłużnicy prawomocnie przegrali sprawę dotyczącą stwierdzenia nieważności przedmiotowych umów, gdzie kwestionowano też ważność postanowień co do odsetek.

W rezultacie, skoro egzekucja dotyczy należności głównej z odsetkami i aktualnie co do każdej z umów wyegzekwowano jedynie koszty sądowe i część odsetek, Sąd nie znalazł podstaw do podzielenia konstatacji skarżących, że zobowiązanie wygasło, wobec czego oddalił apelację, jako bezzasadną.

W skardze kasacyjnej strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 777 §1 pkt 5 k.p.c. przez błędną jego wykładnię, polegającą na uznaniu, że oświadczenie o poddaniu się egzekucji złożone na podstawie powołanego przepisu co do obowiązku zapłaty kwoty ustalonej za pomocą klauzuli waloryzacyjnej obejmuje zarówno należność główną, jak i należne od niej odsetki oraz art. 840 k.p.c. przez błędną jego wykładnię, polegającą na przyjęciu, że zarzut błędnego sformułowania oświadczenia o poddaniu się egzekucji powodujący jego bezskuteczność nie jest okolicznością mogącą stanowić podstawę do pozbawienia tytułu wykonawczego w części.

W konkluzji wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa w całości zgodnie z żądaniem pozwu i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c. o treści obowiązującej w okresie zawierania aktów notarialnych będących przedmiotem sprawy, akt notarialny sporządzony w trybie tego przepisu powinien określać warunki, które upoważniają wierzyciela do prowadzenia egzekucji przeciwko dłużnikowi na podstawie tego aktu. Pozostawiając na uboczu niefortunność samego użytego tu sformułowania „warunki”, słusznie krytykowanego w piśmiennictwie, i w obecnej wersji tego

przepisu pominiętego, należy stwierdzić, że chodziło przede wszystkim o wymóg odpowiednio precyzyjnego określenia świadczenia pieniężnego dłużnika, tj. jego wysokości i terminu płatności. Zdaniem skarżącego, wymagania te zostały spełnione w obu aktach notarialnych tylko co do sumy głównej udzielanych pożyczek, których zwrot określono za pomocą klauzuli waloryzacyjnej w stosunku do dolara amerykańskiego, natomiast nie zadbano o zapewnienie odpowiedniej określoności świadczeniom odsetkowym za opóźnienie w spłaceniu zwaloryzowanych pożyczek, gdyż oświadczenie dłużnika nie wskazuje żadnej kwoty co do której dłużnik poddaje się egzekucji z tego tytułu, zwłaszcza zaś nie określa górnej granicy świadczenia dłużnika. W opinii skarżącego jest to sprzeczne z właściwą wykładnią art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c., a tym samym czyni oświadczenie dłużnika w tym zakresie bezskutecznym.

Stanowisko to jest nietrafne. W obu aktach notarialnych określono zwaloryzowane kwoty udzielonych pożyczek, terminy ich zwrotu oraz odsetki od tych kwot w skali miesięcznej (odpowiednio 5 i 3%). Dane te są wystarczające do sprecyzowania rozmiaru świadczenia dłużnika z tytułu odsetek, gdyż ustalenie jego wysokości sprowadza się do prostej operacji matematycznej, jak to sformułował Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 września 2014 r. III CZP 53/14 (OSNC 2015, nr 6, poz. 67). Strony mogły, rzecz jasna, wskazać w tych aktach maksymalną kwotę odpowiedzialności dłużnika z tytułu ustalonych odsetek, jednakże brak takiego ograniczenia kwotowego nie niweczy skuteczności samego zobowiązania do uiszczania odsetek, jak i skuteczności oświadczeń o poddaniu się w egzekucji tych świadczeń odsetkowych. Sąd Najwyższy, formułując w uzasadnieniu uchwały z dnia 7 marca 2008 r., III CZP 155/07 (OSNC 2009, nr 3, poz. 42) wymagania co do treści oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji w zakresie odsetek od świadczenia głównego, wskazał, że konieczne jest określenie w tym oświadczeniu stopy procentowej i terminu, od którego nalicza się odsetki. Należy przyjąć, że pominięcie w tym kontekście wymogu ustalenia maksymalnej kwoty tych odsetek świadczy o tym, że Sąd nie uznawał go za konieczny. Dlatego też skarga kasacyjna, wychodząca z odmiennych założeń prawnych, nie mogła być uwzględniona (art. 398¹⁴ k.p.c.). Uwzględniając specyfikę roszczenia oaz stan

zadłużenia powodów, Sąd Najwyższy na mocy art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania ich kosztami postępowania „instancji” kasacyjnej.